

Sygn. akt II UK 215/05

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 czerwca 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Beata Gudowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krystyna Bednarczyk

SSA Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z wniosku Z. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o rentę w związku z wypadkiem

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 czerwca 2006 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 31 maja 2005 r., sygn. akt (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 10 grudnia 2004 r. oddalił odwołanie ubezpieczonego Z. G. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w K. z dnia 1 września 2003 r., w przedmiocie odmowy ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem. Decyzja została wydana na skutek orzeczenia lekarza orzecznika ZUS z dnia 26 sierpnia 2003 r., stwierdzającego brak niezdolności do pracy, choć Z. G. był uznawany za inwalidę trzeciej grupy nieprzerwanie od 1987 r. do dnia 1 września 2003 r., tj. daty wstrzymania prawa do renty.

Sąd Okręgowy zweryfikował stanowisko lekarza orzecznika dopuszczając dowód z opinii biegłych specjalistów w zakresie schorzeń wskazywanych przez ubezpieczonego (chirurga-ortopedy i internisty), którzy zgodzili się z oceną, że stan zdrowia ubezpieczonego nie powoduje istotnego ograniczenia jego zdolności do pracy.

Sąd Okręgowy odwołanie oddalił, powołując się na art. 6 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2002 r., Nr 199, poz. 1673 ze zm.) zgodnie z którym renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje pracownikowi, który wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej stał się niezdolny do pracy, czyli – jak stanowi art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst - Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) – całkowicie lub częściowo utracił zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności po przekwalifikowaniu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł ubezpieczony, domagając się zmiany zaskarżonego wyroku oraz przyznania mu prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Sąd Apelacyjny Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przyjął, że skoro ubezpieczony był uznawany za inwalidę III grupy nieprzerwanie od sierpnia 1987 r., to przed dniem 1 września 1997 r. był osobą, której inwalidztwo trwało

nieprzerwanie 10 lat, a więc w stosunku do niego obowiązuje zakaz przeprowadzania badań kontrolnych, wynikający z § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia, trybu postępowania, trybu kierowania na badanie przez te komisje oraz szczegółowych zasad ustalania inwalidztwa (Dz.U. Nr 47, poz. 214 ze zm.). Dlatego też skierowanie ubezpieczonego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na badania przez komisję lekarską oraz poddawanie go ocenie biegłych lekarzy przez Sąd Okręgowy naruszało ten przepis. Sąd Apelacyjny powołał się ponadto na utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym, także w stanie prawnym obowiązującym po dniu 1 września 1997 r., nie jest dopuszczalne kwestionowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, która była nieprzerwanie od 10 lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2002 r., II UKN 747/00, OSNP 2003 nr 21, poz. 522). Mając to na uwadze Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok oraz decyzję organu rentowego i przywrócił ubezpieczonemu prawo do renty w związku z wypadkiem przy pracy z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 września 2003 r.

Skarga kasacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych została oparta na naruszeniu prawa materialnego przez zastosowanie § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w sprawie w sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia oraz niezastosowanie art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Organ rentowy wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji ubezpieczonego lub jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji trafnie spostrzegł, że na tle stosowania obowiązującego do dnia 31 sierpnia 1997 r. przepisu § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Pracy, Płac i Spraw Socjalnych z dnia 5 sierpnia 1983 r. w

sprawie składu komisji lekarskich do spraw inwalidztwa i zatrudnienia w judykaturze Sądu Najwyższego ugruntował się pogląd o zakazie weryfikacji świadczeń przyznanych i wypłacanych ze względu na dziesięcioletni okres wypłacania, niezależnie od aktualnego stanu zdrowia (por. wyroki z dnia 23 listopada 1987 r., II URN 259/87, OSNCP 1989 nr 9, poz. 143, z dnia 7 kwietnia 1994 r., II URN 8/94, OSNAPIUS 1994 nr 1, poz. 130, z dnia 21 września 1995 r., II URN 28/95, OSNAPIUS 1996 nr 7, poz. 105, z dnia 17 lipca 1996 r., II URN 13/96, OSANPiUS 1997 nr 4, poz. 54). Stanowisko to Sąd Najwyższy potwierdził w stanie prawnym obowiązującym po wejściu w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. Nr 100, poz. 461), uznając za niedopuszczalne kwestionowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, która przed dniem 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od dziesięciu lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę (por. wyrok z dnia 6 września 2000 r., II UKN 693/99, OSNAPIUS 2002 nr 5, poz. 125 oraz z dnia 22 stycznia 2002 r. II UKN 747/00, OSNAPIUS 2003 nr 21, poz. 522).

Był jednak także, choć w mniejszości, prezentowany pogląd odmienny. W wyroku z dnia 26 maja 1999 r., II UKN 664/98 (OSNAPIUS 2000 nr 15, poz. 596) Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis § 29 ust. 1 rozporządzenia nie jest przeszkodą do poddania rencisty badaniu kontrolnemu w przypadku zaniechania badań kontrolnych po stwierdzeniu czasowego inwalidztwa, natomiast w wyroku z dnia 11 maja 2005 r., III UK 29/05 (OSNP 2005 nr 23, poz. 381) uznał interpretację art. 107 ustawy wykluczającą dopuszczalność aktualizacji prawa do świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy nabytych przed dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach za niezgodną z konstytucyjną zasadą równości, wobec obowiązywania zasady związania prawa do świadczeń z utrzymywaniem się wszystkich warunków wymaganych do uzyskania tego prawa (art. 101 pkt 1). Z kolei w wyroku z dnia 5 maja 2005 r., III UK 9/05 (OSNP 2006 nr 3-4, poz. 56), powołując się na uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2004 r., SK 30/03 (OTK-A 2004 nr 8, poz. 82), Sąd Najwyższy stwierdził, że przepis § 29 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r. nie przewiduje domniemania trwałości inwalidztwa osób, po 10 latach utrzymywania się inwalidztwa. W związku z tym ustalenie faktu zdolności lub niezdolności do pracy w

celu stwierdzenia zachowania warunku uprawniającego do renty jest obowiązkiem organu rentowego. W kolejnym wyroku – z dnia 11 maja 2005 r., III UK 29/05 (OSNP 2005 nr 23, poz. 381) – Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że dopuszczalne jest kwestionowanie przez organ rentowy niezdolności do pracy osoby, która przed 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od dziesięciu lat inwalidą. Pogląd ten został uzasadniony głównie zmianą stanu prawnego po 1 września 1997 r. i związaną z nią potrzebą aktualizacji prawa do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy.

Rozbieżność stanowisk została usunięta uchwałą składu siedmiu sędziów z dnia 26 stycznia 2006 r., III UZP 2/05 (dotychczas niepublikowaną), stanowiącą, że osoba, która przed dniem 1 września 1997 r. była nieprzerwanie od 10 lat inwalidą i z tego tytułu pobierała rentę, może być skierowana przez organ rentowy na badania lekarskie w celu ustalenia jej niezdolności do pracy jako przesłanki prawa do renty (art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach). W uchwale tej Sąd Najwyższy poddał krytyce zapatrywanie o dopuszczalności wypłacania rent niezależnie od trwania lub ustania niezdolności do pracy, wywodząc, że przepisy nie gwarantowały w takim wypadku prawa do świadczeń, mimo dziesięcioletniego okresu ich wypłacania. Jeżeliby nawet gwarancji tej upatrywać w instrukcyjnej wskazówce dla komisji lekarskich ujętej w § 29 ust 1 pkt 2 rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r., to postępowanie wszczęte po dniu 1 września 1997 r. musiało się toczyć według obowiązujących od tej daty przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 sierpnia 1997 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy do celów rentowych (Dz.U. Nr 99, poz. 612), nie zawierającego regulacji podobnej do § 29 poprzedniego rozporządzenia. Z wejściem w życie ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) znaczenie przypisywane w orzecznictwie „zakazowi” kierowania na badania lekarskie utraciło wszelki walor wobec zróżnicowania prawa do renty w zależności od trwałości niezdolności do pracy i ustaniu prawa do renty okresowej po czasie, na który została ustalona.

Sąd Najwyższy uznał, że zaniechania kontroli niezdolności do pracy nie można pogodzić z obowiązującym obecnie art. 101 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity

tekst: Dz.U. z 2004 r., Nr 39, poz. 353), przewidującym ustanie prawa do świadczeń z ustaniem któregokolwiek z warunków wymaganych do uzyskania tego prawa, oraz z art. 107 tej ustawy, zgodnie z którym prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, którą stała się każda renta inwalidzka przysługuje dopóty, dopóki spełniane są warunki, od których ustawodawca uzależnia prawo do tego świadczenia. Uprawniony musi więc wykazywać, że spełnia je nadal, między innymi poddając się badaniom lekarskim.

Podzielane przez skład orzekający stanowisko składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2006 r. zachowuje znaczenie w nowym stanie prawnym, w którym badania kontrolne rencistów prowadzone są według zasad rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie orzekania o niezdolności do pracy (Dz. U. Nr 273, poz. 2711), wydanego na podstawie art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. Stwierdzenie w orzeczeniu lekarza orzecznika wydanym w trybie § 3 tego rozporządzenia braku niezdolności do pracy (odzyskania zdolności do pracy przez osobę poprzednio niezdolną do pracy) zobowiązuje organ rentowy do wydania decyzji o zmianie w prawie do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy. Nie ma podstawy prawnej do zachowania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy przez osobę, która tej niezdolności nie wykazała. W szczególności osoba mająca ustalone prawo do renty na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 1 września 1997 r. nie może powoływać się skutecznie na przepis § 29 ust. 1 pkt 2 nieobowiązującego rozporządzenia z dnia 5 sierpnia 1983 r.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).